

Yayın Değerlendirme / Book Reviews

Akalın, Şükrü Halûk. *Türk İşaret Dili Tarihi*. TDK Yayınları, 2023.* Zeynep Tözluyurt**

Yüzyıllardır yazı sistemlerine, tarihî metinlere, geniş bir edebiyata sahip olan dillerin dahi tarihini yazmanın zorlukları düşünülduğünde, gerçek anlamda kayıt altına alınması neredeyse bulunduğumuz yüzyılda başlayan işaret dillerinin tarihini yazmanın zorlukları kolayca anlaşılabilir. Bu anlamda Akalın'ın eseri, tüm bu zorluklara rağmen Türk İşaret Dili'nin (TİD)¹ uzun kökenlerini, tarihi bağlamını ve gelişimini oldukça yetkin biçimde okuyucuya sunmaktadır.

Çalışmanın değerlendirmesine geçmeden önce, Akalın'ın TİD'in Türkiye'deki gelişimine katkılarından ve kendi serüveninden kısaca bahsetmekte de yarar olacaktır. Zira bu eser, yalnızca bir araştırma kitabı değil yazarın uzun serüvenin de son ürünüdür. Öyle ki Akalın 1995 yılında MEB tarafından yayımlanan *Yetişkinler İçin İşaret Dili Kılavuzu*'nu edinmesiyle birlikte, işaret dilinin karmaşık yapısını keşfetmiştir. Burada belirtmek gerekir ki o tarihte işaret dilinin gerçek bir dil olduğunu bilen kişi sayısı bile oldukça azdır. Daha sonra Akalın, 2001 yılında Türk Dil Kurumu (TDK) başkanı olmasıyla birlikte, bir vesileyle aynı yıl daha önce ilgi duyduğu TİD üzerine yapacağı çalışmaları tasarlama fırsatı bulmuştur. Bu planların ilk ürünü TİD'in devlet nezdinde karşılık bulmasıdır. Gene bu çabaların bir ürünü olarak Türk İşaret Dil Bilim ve Onay Kurulunun (TİDBO) kısa sürede önemli çalışmalara başladı. Aynı süreçlerde TİDBO'nun önerisiyle Türk İşaret Dili Çalıştayı gerçekleştirildi ve çalıştayın açılış günü olan 7 Haziran Türk İşaret Dili Bayramı olarak kabul edildi. Akalın tüm bu girişimlerin başrollerinden biri oldu. Tüm bu çabaları son dönem TİD gelişmeleri bölümünü değerlendirirken ele alacağız. Ancak burada özellikle vurgulamak gerekir

* Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:
Tözluyurt, Zeynep. "Akalın, Şükrü Halûk. *Türk İşaret Dili Tarihi*. TDK Yayınları, 2023." *bilig*, no. 109, 2024, ss. 177-184, <https://doi.org/10.12995/bilig.10908>.

** Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Dili Anabilim Dalı - Ankara/Türkiye
ORCID: 0000-0003-0768-6183
zeyneptozluyurt0@gmail.com

ki Akalın yalnızca TİD'in tarihini kitaplaştırmadı ayrıca tüm çabalarıyla TİD'in tarihî gelişimine önemli katkılar sağladı. Bu yüzden ilgili bölümde bu katkılar farklı yönleriyle birlikte işlenecektir.

Eserin tanıtımına geçmeden Akalın'ın Hacettepe Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde hem işaret dili dersinin verilmesini sağladığını hem de kendisi bizzat işaret dili tarihi dersleri yürüttüğünü de belirtmek gerekir. Bunun yanında TİD hakkında bir yüksek lisans tezine de danışmanlık yapmış, öğrenci yetiştirmiştir. Akalın'ın eseri bu bağlamla birlikte okunduğunda şüphesiz daha değerli hâle gelecektir.

Kitap toplamda on iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde işaret dillerinin ne olduğu ve bu dilin sağır bireyler için taşıdığı önemden bahsedilir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde sıkça göreceğimiz üzere, işaret dillerinin kullanımı tarih içerisinde tartışmalara konu olur. Ancak bu tartışmalar bugün sona ermiştir ve işaret dillerinin sağır bireyler için önemi anlaşılmıştır.

Yazar ikinci bölümde işaret dillerinin kökeniyle ilgili görüşlere yer verir. Genel görüş işaret dillerinin tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğu yönündedir. Hatta farklı dilbilim geleneklerine göre, konuşma dillerinin kökenini de işaretler oluşturur. Bu bağlamda düşünüldüğünde, doğrudan sağır bireylerin kullandıkları işaretler olmasa da işaretleşme sistemlerinin konuşma dillerinden önce de var olması muhtemeldir. Akalın ayrıca bu bölümde işaret dillerinin okulda öğretilmeye başlanmasının tarihini de inceler. Bununla birlikte özellikle Amerikan İşaret Dili (ASL) sözlüğünün yayımlanmasına katkılarda bulunan William C. Stokoe'un özel çabalarını ele alır.

Çalışmanın üçüncü bölümüyle birlikte Akalın, işaret dillerinin tarihini sorgulamaya başlar. Bu bölüm TİD'in değil, evrensel olarak işaretlerin kökeni ve tarihine ayrılmıştır. İşaret dilleriyle ilgili ilk bilgilerimiz Akalın'ın ele aldığı üzere, M.Ö. 13. yüzyıla ait olan Hitit tabletleridir. Tabii ki bu ilk tabletler bize bir işaret dilinin doğrudan varlığını sunmasa da insanlığın işaretleşme sistemlerini bir şekilde kullandığı yönünde ipuçları verir. Akalın'ın *Orta Çağ Karanlığında İşitme Engelliler* adlı bölümünde, bu ilk verilerden sonra Orta Çağ'da işitme engellilerin ve dolayısıyla işaret dillerinin önünde büyük engeller olduğunu görüyoruz. Dönem içerisinde işitme engelli bireyler uğursuz ve eksik insan olarak kabul edilmelerinin yanında öldürülme gibi ağır cezalara mâhkum bırakılmıştır. Akalın'ın belirttiği üzere, Aydın-

lanma Dönemi'nde Hümanizm akımının da etkisiyle işitme engelliler için nispeten ılımlı bir ortama geçilir.

Akalın, üçüncü bölümün alt başlıklarından *İspanya'da Sağırın Eğitimi ve İlk Parmak Abecesi* adlı bölümle birlikte, işitme engelliler ve işaret dilleriyle ilgili ilk modern girişimlerden söz etmeye başlar. Çalışmadan öğrendiğimize göre, bu ilk modern girişimler, 16. yüzyılda İspanya'da başlamıştır. Herhâlde bu başlangıcın altında yatan önemli nedenlerden biri, dönemin İspanya kralının ressamının sağır olmasıdır.

Bu tarihten sonra işaret dilleri Avrupa'da oldukça önem kazanmıştır. Akalın ilgili bölümlerde, tüm düşünür, yazar ve siyasetçilerin katkılarını tek tek ele alır. Yazar çalışmada, bir isme özel önem atfeder, bu isim Fransız *Charles-Michel Abbé de l'Épée*'dir. Akalın'ın çalışmasında Abbé de l'Épée'ye özel bir önem vermesinin nedeni, sağırın eğitimi konusunda ilk ve en önemli girişimlerde bulunması ve 1760'ta ilk resmi sağır okulunu Fransa'da kurmasıdır. Bu bölümde özellikle Abbé de l'Épée'nin işaret dili tarihi açısından sağırın işaret dilini saptaması, sözcüklerini ve dilbilgisi kurallarını belirlemesi, işaret dilinin abecisini kayıt altına alması ve Fransız İşaret Dilini (FSL) ölçünlü hale getirmesi gibi önemli ilklerden bahsedilir. Akalın ayrıca Abbé de l'Épée'nin hayatını, işaret diliyle tanışmasını ve bu yolculukta tüm serüvenini ele alır. Şüphesiz bu isimle birlikte bir işaret dilinin standartlaştırılması, diğer tüm işaret dilleri için önemli bir örnek oluşturmuştur.

Eser yalnızca işaret dili için değil genel dilbilim çalışmaları için de oldukça ilginç bir tarihsel tartışmayı da okuyucuyla buluşturur. Yukarıda birkaç cümleyle ele aldığımız Abbé de l'Épée'nin çabalarıyla standartlaşan işaretleme sistemi, Alman eğitimci *Samuel Heinicke*'nin eleştirilerine maruz kalır. Heinicke geliştirdiği dudak okuma yöntemiyle konuşmayı öğretebiliyordu. Bu yüzden işaret dilleri yerine bu sistemin gelişmesini istiyordu. Çok boyutlu özelliklere sahip olan bu öğretim biçimindeki farklılıklar, Lang tarafından oldukça isabetli biçimde yöntemler savaşı olarak adlandırılmıştır. Doğrudan Akalın'ın eseriyle ilgili olmamakla birlikte, bugün bu yöntem savaşının kazananın Abbé de l'Épée olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumun oluşmasında, sözel yöntemin kullanılmasının oldukça özel bir eğitim gerekliliği olduğu söylenebilir.

Kıta Avrupa'sında işaret dili ve sağır toplumu hararetle ve bir o kadar da gelecek için verimli tartışmalara sahne olurken Amerika'da da önemli gelişmeler

meydana gelir. Amerika'da ilk sağır okulu 19. yüzyılın başlarında *Thomas Hopkins Gallaudet* tarafından açılır. Akalın'ın verdiği önemli referanslardan anladığımız üzere okul, Paris'te açılan dengi okuldan ilham alır. Okuyucu bu bölümde okulun açılış hikâyesini bulacağı gibi; Amerika'da 1864 yılında sağır okulu üniversitesinin kurulduğunu ve için doğrudan *Gallaudet*'in soyadından alan bu üniversitenin günümüzde de aktif olduğu bilgisine ulaşacaktır.

Birçok önemli çabaya rağmen işaret diliyle ilgili gelişmeler her zaman olumlu yönde ilerlemez. Akalın, 1880'de toplanan *Milano Kongresi'nde* işaret dili yasaklanıp sözel eğitimin ön plana çıkarılmak istendiğini belirtir. Ancak öğrendiğimize göre bu süreç sağır bireyler için birçok olumsuzluğa neden olur. Okuyucu konuyla ilgili farklı detayları eserden öğrenebilir ancak belirtmek gerekir ki yaşananlar bize sağır okulların doğal dilinin işaret dili olduğunu ve kendilerini en rahat bu biçimde ifade edebildikleri anlatmaktadırlar.

Akalın, dördüncü bölümle birlikte kitabın başlığını oluşturan TİD'in tarihine giriş yapar. Yazar öncelikle tarihî Türkçe metinlerinden yola çıkarak TİD'e dair ilk izlenimlerin kökenini sözcükler üzerinden araştırır. Bu bölümde özellikle Karahanlı Türkçesi metinlerinde sağır okullar, işaretler, işaret dillerinin nasıl adlandırıldığını, sözcüklerin kökenlerini ve anlam alanlarını tüm yönleriyle görüyoruz.

Beşinci bölümle birlikte Akalın, Osmanlı Dönemi'nde TİD'in izlerini bizlere sunuyor. Bu dönem daha somut verilerin olması açısından da kitabın en önemli bölümlerinden birini oluşturmaktadır. Bu bölümde ayrıca bize, işaret dillerinin Osmanlı döneminde sarayda ve bazı devlet teşkilatında çalışan sağır okullardan oluşan kaynaklar dolayısıyla bilgilerini sunuyor. Kanuni döneminden itibaren TİD sarayın ikinci dili haline gelmiştir. Padişahların ve saraydaki diğer görevlilerin işaret dilini bilmelerinin, buyruklarını işaretlerle vermelerinin bir gelenek haline geldiği anlaşılıyor. Özellikle padişahların seslerini kullanmak istememesi, emirlerini küçük bir hareketle vermesi de prestij açısından önem arz ediyormuş. Akalın döneme ait tüm kaynakları kullanarak oldukça somut tarihî verilerle bu bilgileri bizlere sunmuştur. Eserin bu bölümünde, ilgili konuyu ele alan farklı çalışmaları da buluyoruz.

Akalın Osmanlı Sarayı'ndaki sağır görevliler için ilginç bilgiler veren Ali Ufkî Bey hakkında özel bir alt başlık açmıştır. O, sağır okulların sarayda hangi odada kaldıklarından, sarayda nasıl vakit geçirdiklerine kadar birçok özel

bilgiyi bugüne ulaştırmıştır. Okuyucunun ilginç bilgiler bulacağı bu bölümde, ayrıca Ali Ufkî Bey'in hayat hikâyesini de görmekteyiz. Yerli kaynaklar içerisinde diğer özel bilgilere ulaşılan eserlerden biri de *Evlîyâ Çelebi Seyahât-nâmesi*'dir. Akalın'ın gösterdiği üzere Evliyâ Çelebi bize birçok sağır saray görevlisinin adını tanıttığının yanında, *şeytan* sözcüğünün işaret dilinde nasıl gösterildiğini aktarır. Akalın'ın belirttiği gibi bu sözcük bir anlamda, TİD'in kayıtlarına alınmış ilk işareti olarak da görülebilir.

Bu bölümde yerel kaynakların yanında, yabancı kaynaklarda da TİD'e dair izleri öğrenebiliyoruz. Tüm çalışmaların adını anmak bu tanıttığımız yazısının sınırlarını aşmaktadır ancak okuyucu Osmanlıyla bir şekilde ilişkisi olmuş ve sağirlara dair tek cümle dahi olsa söylenmiş tüm kaynakları ilgili bölümde bulabilir. Ayrıca okuyucular bu bağlamda Osmanlı Devleti'ndeki sağirlara bakış açısıyla ilgili tüm gelişmeleri de bu bölümden çıkarabilir.

Altıncı bölümle birlikte, TİD'in özel bir eğitime kavuşma ve bu anlamda bir okulun kurulmasıyla ilgili çabaları görüyoruz. Akalın'dan öğrendiğimize göre, 19. yüzyılda Avrupa'daki okulların da etkisiyle, Osmanlı'da sağır okulu için ilk girişimler gündeme gelir. Bu girişimi şüphesiz 19. yüzyıl aydınlarının Fransa'daki gelişmeleri yakından takip etmesiyle ilintilidir. Bu tarihte özellikle Seyyid Mustafa Efendi ve Mustafa Rıza gibi isimler Avrupa'daki gelişmelerin çeşitli biçimlerde tanıttığı ve ileride gerçekleşecek sağır okuluna çeşitli biçimlerde katkı sunmuşlardır.

Akalın ilk sağirlar okulunun 19. yüzyılın sonlarında açılmasını konu alan yedinci bölümle birlikte, bu okulun serüvenini, etki eden kişileri ele alır. Bu bölümde okulun açılmasında önemli role sahip olan ve okulun müdürü Ferdinand de Grati'nin öyküsünü buluyoruz. Ayrıca okulun gelişmesinde önemli katkıları olan oğlu Louis Misyari de Grati'nin de katkılarını bu bölümde okuyoruz. Okul belki döneminin de etkisiyle işaret diliyle birlikte, sözel eğitime de önem vermekteydi. Bu bölümde ayrıca okulda kullanılan işaret dili abecesiyle de önemli bilgileri buluyoruz. Akalın'ın belirttiği üzere bu abece Abbe de L'Epee'nin oluşturduğu abeceye dayanmaktaydı, okuyucu abecenin oluşturma ilkelerine aynı bölümden ulaşabilir. Bu bölümdeki en ilginç bilgilerden biri, Akalın'ın orijinal fotoğraflarla gösterdiği, sağır bireylerin "Padişahım Çok Yaşa" tezahüratıdır. Bu tezahürat padişah sağır bireylerin önünden geçerken yapılmıştır ve bunun karşılığında topluluk yüklü miktarda para almıştır.

Okuyucu bu bölümde dilsiz mektebinin tüm hikâyesini bulabilir. Sekizinci bölümle birlikte farklı okulların hikâyelerine ulaşıyoruz. 20. yüzyılın başlarında Selanik, Edirne, Merzifon'da sağır için özel okullar ve kurslar açma girişimleri bulunmaktadır. Bu bölümde Akalın okulların yaşadığı zorlukları, sağır eğitimine katkılarını ve geçirdikleri tüm süreçleri ele almıştır. Her bölümde olduğu gibi bu bölüm de orijinal belgelere ve fotoğraflara dayanmaktadır.

Dokuzuncu bölümle birlikte Akalın, Cumhuriyet Dönemi'nde işaret dilinin serüvenini ele almaya başlar. Bu bölüm, daha önce adını andığımız Dilsiz Mektebi'nin farklı nedenlerle kapatılmak zorunda kalındığını ve İzmir Sağır Dilsiz ve Körler Müessesesi'ne devrolunduğu bilgisiyle başlar. Bu devirle birlikte yeni müessesenin başına Dr. Necati Kemal atanır ve onun benimsediği sözel yönteme geçilir. Hatta Dr. Necati Kemal yöntem değişikliğini kanıtlamak için Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün huzurunda bir öğrencisiyle birlikte sözel eğitimi öne çıkaran bir konuşma dahi yapar.

Akalın'ın cümlelerinden anladığımıza göre, bu dönemde işaret dili için en önemli isim Süleyman Sırrı (Gök) Bey'dir. Süleyman Gök sağır için ilk sivil toplum örgütünü "Sağır Dilsizler Cemiyeti" ve ilk özel okulu kuran kişidir. Bunun yanında o, sağırın eğitimi, yaşayışı, tarihi ve işaret dilleri üzerine dört adet kitap yazmıştır. Okuyucular bu değerli çalışmaların isimlerini ve içeriklerini, Akalın'ın ilgili bölümlerinde bulacaktır.

Süleyman Gök'ün sağır bireyler için yardımlarının yalnızca eğitim ve araştırma yönüyle olmadığını da Akalın'ın eserinden anlayabiliyoruz. Öğrendiğimize göre Gök, yaşadığı apartmana sağır bireylerin ve ailesinin taşınmasına öncülük ediyor. Bu olayla birlikte dönemin Akşam gazetesi, Gök ile bir görüşme gerçekleştiriyor ve haber başlığını çarpıcı biçimde "Dilsizler Apartmanı" olarak atıyor. Akalın bu görüşmenin metnine de ulaşmış ve içeriğini okuyucuya sunmuştur. Bu yazı bağlamında Gök'ün tüm katkılarını ele almak mümkün görünmüyor ancak onun TİD'in ve sağır bireylerin tarihinde oynadığı rol şüphesiz hiçbir yazının sınırlarıyla anlatılamazdı.

Onuncu bölümdeyse, TİD'in değişen kaderini 1980'li yıllardan itibaren izlemeye başlıyoruz. Bu dönemdeki önemli gelişmeler arasında MEB'in 1987'de *Yetişkinler İçin Türk İşaret Dili Kılavuzu*'nun hazırlanması için kurduğu komisyon, TRT 1984'te işitme özürlülere haber yayın programının başlaması sayılabilir. 1980'lerde ayrıca Türkiye Sağır Dilsiz ve Körler Tesa-

nüt Cemiyeti'nde başlayan müsamere gösterileri daha sonra Sessiz Tiyatro ile profesyonel etkinliklere dönüşmüştür.

Bu dönemdeki önemli isimlerden biri de Hasan Şevki Kobal'dır. Ankara Sağır ve Dilsizler Derneği Başkanı olan Kobal'ın Sağır ve Dilsizlerin Temel İşaretleri harflerle iletişim Rehberi adlı kitapçığı yayımlanır. Kitapta TİD parmak abecesinin çizgi resimlerine yer verilir. Akalın bu bölümlerde, Kobal'ın *İşaret Dili Alfabetesi* kitabı hakkında da bilgi verir. Kitapta Amerika, Avrupa Konuşma İşaretleri başlığında işaretlerin altında Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca karşılıkları verilir.

21. yüzyıla ve eserinde on birinci bölümüne geldiğimizde artık TİD'in devlet yetkilileri tarafından güvence altına alındığı ve sahip çıkıldığını görmekteyiz. TBMM de 1 Temmuz 2005'te kabul edilen Özürlüler ile ilgili kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasıyla birlikte TİD için yeni bir dönem başlar. Kanunun engelli eğitimleri hakkındaki 15. Maddesine göre işitme özürlülerin eğitim ve iletişimlerinin sağlanması amacıyla TDK tarafından TİD sistemi oluşturulur. TDK, MEB, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve üniversitelerin ilgili kurumlarından belirlenen temsilcilerle oluşan Türk İşaret Dili Bilim ve Onay (TİDBO) kurulu kurulur.

Resmî girişimlerin artmasıyla birlikte, 7-8 Haziran 2007 tarihinde TİD çalıştayını toplanmıştır. Çalıştayın açılış konuşmalarını bu eserin sahibi ve dönemin TDK başkanı Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın'ın yanı sıra, dönemin MEB Bakanı Hüseyin Çelik ve dönemin Devlet Bakanı Nimet Çubukçu gerçekleştirmiştir. Ayrıca bu çalıştayın başlangıç günü olan 7 Haziran ülkemizde Türk İşaret Dili Bayramı olarak kutlanmaya başlanır. Şüphesiz bu gelişme ileride yapılacak TİD çalışmalarıyla ilgili en önemli yol göstericilerden biri olmuş ve olacaktır. Bunun yanında en önemli gelişmelerden biri de TDK sanal ortamdaki Güncel Türkçe sözlükte her sözcüğün parmak abecesiyle gösterimini de yapmasıdır. TİDBO sayesinde Türk işaret dili sözlüğü ve dilbilgisi projesi de TDK'nın güncel konuları haline almıştır.

15-16 Ekim 2010 tarihindeyse TİD üzerine Akalın'ın öncülüğünü yaptığı ikinci bir kurultay gerçekleştirilir. Tüm çabalardan sonraysa, MEB'in hazırlanmış olduğu TİD sözlüğü sanal erişime açılır.

Günümüzdeyse TİD'in dilbilgisi kitabının yazılması, birçok resmi ve özel kuruluşlarda TİD'in öğretilmesi, genel ve özel amaçlı sözlüklerin yayımlan-

ması gibi birçok çalışma başarıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Koç Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi gibi ülkemizin saygın kurumlarında TİD için birçok gelişim yaşanmıştır. Hacettepe Üniversitesi'nde Türk İşaret Dili Çalışmaları ve Uygulamaları ana bilim dalı da bu eserin yazarı Akalın tarafından hayat geçirilir.

Çalışmanın on ikinci bölümü daha özel bir konuya, TİD'deki değişim ve değişkeler üzerine odaklanır. Akalın TİD'deki değişimlerin farklı boyutlarını ele alır. Ancak o, tarihî kaynakların eksikliği nedeniyle bu değişim sürecindeki zorluklara da dikkat çeker.

Sonuç olarak Akalın'ın TİD'in tarihini, en eski kaynaklardan başlayarak oldukça yetkin biçimde bizlere sunmaktadır. Herhangi bir işareti, özel kaydı, edebî metni atlamadan tarih içerisinde TİD'e dair tüm verileri bize gösterir. Çalışma ayrıca birbirinden değerli tarihî metnin, olayın, durumun vb. orijinal fotoğraflarını da içerir. Bunun yanında girişte belirttiğimiz ve eser boyunca göreceğiniz üzere, Akalın yalnızca TİD'in tarihini yazmakla kalmamış, bu tarihin içerisinde hizmetleriyle doğrudan yer almıştır. Gene girişte belirttiğimiz üzere, bir dilin tarihini yazmak ne kadar zorsa; bir işaret dilinin tarihini yazmak bambaşka zorluklar da içerir. Ancak Akalın tüm bu zorlukların üstesinden gelmiş, TİD için başvuru kaynaklarından birini ortaya koymuştur. Kitabın özenli baskısı için TDK'ye de özel bir teşekkür etmek gereklidir.

Şüphesiz her çaba övgüyü hak eder. Ancak gene şüphe yok ki engelli bireylerin hayatıyla ilintili çabalar daha büyük övgüyü hak eder. Akalın'ın eseri boyunca göreceğiniz üzere, işitme engelli bireylerin ve özel olarak işaret dilinin tarihi bireylerin özel çabaları olmadan bugüne gelemezdi. Abbé de l'Épée, Stokoe, Süleyman Gök, Ali Ufkî Bey ve adını anamadığımız niceleri... Hepsi işitme engelli bireylerin kendisini ve tarihini anlamamızda önemli katkılar sağladılar. Bugün de bu katkıların birikimiyle ve gene özel bir çaba sayesinde TİD'in tarihi Akalın tarafından kaleme alındı. Akalın'ın eseri şüphe yok ki büyük övgüyü hak edenlerin yanında yerini alacaktır.

Açıklamalar

1 Çalışma yayımlandığı ilk günden itibaren özel bir ilgi görmüştür. Bu ilgiyle birlikte Doğan Hızlan tarafından 18.01.2024 tarihinde, *Hürriyet* gazetesinde ilk tanıtma ve duyuru yazısı yayımlanmıştır. 31.01.2024 tarihindeyse Halime Kirazlı tarafından *Yeni Şafak* gazetesinde eseri tanıtan bir yazı daha kaleme alınmıştır.